

šeni vasi Pugled in Žiben, ki ju ponovno osvaja gozd. Spoznali smo košček žalostne zgodovine 20. stoletja. Upajmo, da bo Evropi v okviru EU naslednje stoletje bolj naklonjeno.

V posebno veselje nam je bil sprehod skozi pragozd na Kočevskem, ki je že več kot 100 let proglašen za naravni rezervat. Za evropsko gozdarsko znanost je že sedaj izrednega pomena, v bodoče pa mu bo zaradi tako dolge tradicije pomen samo še rasel. Prav tako smo bili veseli obiska "kraljice Roga", 52 m visoke jelke, ki je približno dvakrat višja od naših odraslih dreves. Do več kot 500 let stare kraljice, ki je še vedno zelena in vitalna, smo čutili globoko spoštovanje. Po obisku pri kraljici smo bili ravno prav razpoloženi za večerjo v prelepem okolju gradu Otočec.

Pred vrnitvijo na letališče smo preživeli nekaj lepih uric v edinstvenem hrastovem pragozdu, Krakovskem pragozdu, ki nam ga je predstavil g. Niko Rainer iz OE ZGS Brežice. Kot po navadi se je veliko vprašanj nanašalo na posebno ekologijo in sobivanje dreves, zelišč in živali v prelepem pragozdu ter tudi na fenomen ohranitve pragozda sredi tako intenzivno obdelovanega kmečkega okolja.

In končno še en višek naše ekskurzije, obisk samostana Pleterje, ki je vključeval tudi kratek pogovor s priorjem. Ponovno smo začutili duh zgodovine. Dva glavna proizvoda samostana, vino in sir, ki smo ju v srednjeveški slovenski vasi (muzej na prostem) dolgo in pazljivo okušali, sta napravila tako enkratno vzdušje, da smo se le stežka in z zamudo odpeljali proti domu.

Vsi udeleženci ekskurzije brez izjeme smo ob slovesu čutili, da so bili Slovenija, njeni ljudje in gozdovi velika izkušnja, ki jo bomo težko pozabili. Prav pri vseh slovenskih gozdarjih, ki smo jih srečali, smo začutili posebno toplino, kar nam je dajalo občutek pripadnosti skupni družini. Vedno nas bosta povezovala naša ljubezen in navdušenje nad zelenimi gozdovi. Z brezhibnim načrtovanjem in vodenjem s strani našega novega prijatelja Darija Krajčiča smo dobili občutek, da smo v nekaj intenzivnih dneh imeli priložnost videti najbolj značilne predele Slovenije. Če to ne drži, se bomo kmalu vrnili.

Henning Hammilton
(prevod: Janez Krč)

Društvene vesti

Gozdarska ekskurzija v Švici

DIT gozdarstva Novo mesto je v lanskem oktobru pripravilo strokovno ekskurzijo v Švico z namenom, da bi spoznali posledice rušilnega orkana Lothar iz leta 1999 ter videli sanacijo škod, ki jih je povzročil.

S pomočjo profesorja dr. Jurija Diacija z Biotehniške fakultete v Ljubljani smo navezali stike z raziskovalnim institutom WSL (Eidg. Forschungsanstalt für Wald, Schnee und Landschaft) iz Birmensdorfa pri Zürichu. Naš vodič po švicarskih gozdovih v kantonu Aargau je bil dr. Anton Bürgi, ki je sodelavec omenjenega instituta. Na institutu se ukvarjajo z okoljskimi in trajnostnimi raziskavami z motom: *Raba, oblikovanje in zaščita bližnjega naravnega življenjskega okolja* (<http://www.wsl.ch>).

Gozdovi v revirju BWV

Ekskurzija je potekala v gozdovih v okolici mesta Bremgarten, ki leži ob reki Reuss približno 20 km zahodno od Züricha. Okoliški gozdovi spadajo v revir, ki se imenuje po krajih Bremgarten, Wohlen in Waltenschwil (BWV). Revir meri 895 ha ter vključuje gozdove, ki se nahajajo v treh oblikah lastništva.

Največjo površino, 676 ha, zajemajo vaški (mestni) gozdovi omenjenih krajev. Zasebni gozdovi merijo 190 ha in se nahajajo predvsem v okolici krajev Wohlen in Waltenschwil. Zvezni oz. državni gozdovi okrog vojašnice Bremgarten merijo le 29 ha.

Geografsko delijo gozdove na zgornji gozd in spodnji gozd. Zgornji gozd zajema dve tretjini omenjene gozdne površine na gričevju s 390 do 470 m nadmorske višine. Značilna geološka zgradba ter oblikovitost površja z različnimi morenskimi nasipi sta rezultat delovanja in umika wurmskega ledenika, ki je dobil ime po reki Reuss.

Spodnji gozd na nadmorski višini med 360 in 390 m leži ob reki Reuss, na prodnatih terasah, ki so nastale z rečnimi nanosi po umiku ledenika. Zaradi izkoriščanja gramoza je bilo v zadnjih 25 letih posekano okrog 24 ha površin, ki so bile po prenehanju izkoriščanja spet pogozdene.

Večji del omenjenih gozdov fitocenološko uvrščajo med tipične gozdove bukve z dišečo perlo in gozdno bekico. Na prehodu med morenskimi nasipi in prodnatimi terasami najdemo mešane gozdove bukve, jesena

in javorja. Prodne terase ob reki Reuss poračajo jesenovja s čremso.

Zgodovina gospodarjenja z gozdovi BWW

Mestni in vaški gozdovi so meščanom v preteklosti pokrivali potrebe po lesu za kurjavo (srednji gozd). Ob koncu dvajsetega stoletja je bila četrtnina teh gozdov direktno s sadnjo spremenjena v iglaste gozdove. Ostali gozdovi so bili s postopnim podaljševanjem proizvodne dobe spremenjeni v visoki gozd.

Mestna skupnost Bremgarten že od leta 1809 nastavlja svojega gozdnega upravitelja oz. mestnega nadgozdarja. Leta 1971 je po naročilu mestne skupnosti vodenje gospodarjenja s temi gozdovi prevzel institut EAFV, ki se je kasneje preimenoval v institut WSL. Zadnjih sedemdeset let je gospodarjenje z gozdovi izpostavljeno velikim padcem cen lesa. Te so v zadnjih 30 letih padle za 50-70 %. Zaradi cenovnih pritiskov in pocenitve dragega poslovanja so v letu 1997 prevzeli tudi gospodarjenje z vaškimi gozdovi krajev Wohlen in Waltenschwil. Zadnji rezultati kažejo na to, da so stroške znižali na vseh stroškovnih mestih, največ pa pri uporabi posebnih strojev, katere rajši najamejo pri specializiranih podjetjih.

Današnji gozdni obrat BWW vodi upravni odbor, ki ga sestavljajo zastopniki krajevno-mestnih skupnosti Bremgarten (štiri člani), Wohlen (tri člani) in Waltenschwil (dva člana).

Upravni odbor usmerja delo vodstva obrata, ki sestoji iz nadgozdarja (inženir) ter gozdarja. Po pogodbi med mestnimi skupnostmi in institutom WSL je v obratu z 20 % delovnim časom kot nadgozdar zaposlen naš vodič dr. Anton Bürgi. V vodstvu obrata je zaposlen še revirni gozdar, kateremu so podrejeni delovodja in trije gozdarski delavci z gozdarjem - praktikantom.

Pomemben organ podjetja je tudi nadzorni (finančni) odbor, ki ga sestavljajo po en zastopnik iz vsake krajevno-mestne skupnosti.

Po poslovnih rezultatih iz let 1997-1999 je njihovo poslovanje pozitivno ter presega povprečne finančne rezultate gospodarjenja z gozdovi v sredogorju kantona Aargau. Izkupiček od prodaje lesa je v tem času skupaj s subvencijami znašal povprečno 109 SFR/m³ (1.235 SFR/ha/leto), povprečni proizvodni stroški so znašali 95 SFR/m³ (1.074 SFR/ha/leto). Povprečna renta je torej znašala 14 SFR/m³ (161 SFR/ha/leto) in je bila skorajda trikrat večja kot v vseh sredogorskih gozdovih kantona Aargau.

Gozdni fondi v vaško-mestnih gozdovih BWW

Povprečna lesna zaloga teh gozdov (676 ha) je pred

orkanom znašala okrog 350 m³/ha. Iglavci so v lesni zalogi udeleženi s 60 % (smreka 41 %, jelka 9 %, pri-mešani so še macesen, bor ...), listavci pa s 40 % (bukev 18 %, hrast 9 %, sledijo jesen, javor in jelša). Debelinska struktura je bila pred orkanom izrazito pomaknjena v višje debelinske razrede, saj je bilo kar 69 % lesne zaloge v debelinskih razredih z drevjem nad 36 cm prsne premera oz. 40 % lesne zaloge z drevjem nad 54 cm prsne premera. Tekoči prirastek je znašal okrog 10,5 m³/ha. Povprečni letni posek pred orkanom je znašal okrog 7.000 m³ lesa (od tega približno 4.000 m³ hlodovine in 3.000 m³ lesa za industrijsko predelavo).

Orkan Lothar

V sredini decembra 1999 je vso zahodno in osrednjo Evropo zajel močan ciklon z obilnim in dolgotrajnim deževjem. Ko je deževje na predbožični večer že poje-njalo, so se začele v polja nizkega zračnega pritiska stekati zračne mase z Atlantika. Te so za božič mes-toma že dosegle viharne vrednosti v Franciji in Nem-čiji ter tudi v Švici. Tako so okrog 15. ure na merilni postaji Uetliberg nad Zurichom izmerili povprečno hitrost vetra okrog 85 km/h s sunki do 175 km/h. Vihar se je zvečer polegel, nato pa se je prebudil naslednji dan, 26. 12. 1999, malo pred poldnevom, ko se je povprečna hitrost vetra v kratkem času povečala na 180 km/h s sunki do 241 km/h. Izmerjene hitrosti vetra po merilnih postajah v Švici so bile različne in so bile na splošno višje ob meji z Nemčijo in Francijo ter v višje ležečih krajih. Vihar se je 26. decembra popoldne nekoliko polegel, nato ponovno prebudil zvečer ter s sunki do 150 km/h trajal do naslednjega dne zju-traj. Zadnji vrhunec je vihar dosegel 28. decembra, ko so sunki vetra dosegli hitrost okrog 110 km/h (<http://www.wsl.ch/forest/lothar>).

Posledice orkanskega vetra v gozdovih BWW

Zaradi razmočenosti prodnatih tal ter velikih hitro-sti vetra z močnimi sunki je predvsem debelo drevje z dobro razvitimi krošnjami in višjim težiščem lesne mase izgubljalo svojo oporo v tleh. Prva drevesa so padla že za božič, ko je vihar izruval predvsem posa-mezna močnejša drevesa. Z naraščajočim viharjem so poškodbe v sestojih naraščale in dosegle vrhunec 26. decembra okrog poldneva, ko je v dobri uri padla večina drevja.

V omenjenem revirju BWW je vihar Lothar na goz-dnih sestojih povzročil naslednje škode:

-V vaško-mestnih gozdovih, s katerimi gospodari gozdni obrat BWW (676 ha), je popolnoma uničil

sestoje na površini 111 ha. Delni vetroolomi s skupinsko do posamično poškodovanim drevjem so bili prisotni na vsej ostali posesti. Izredni posek zaradi vetroloma so ocenili na 64.000 m³ (37.500 m³ iglavcev, 26.500 m³ listavcev). Ta količina predstavlja skorajda 10-letni posek v teh gozdovih.

-V zasebnih gozdovih (190 ha) je vihar uničil sestoje na 28 ha površin ter prizadejal sestoje na vseh ostalih površinah. Količino izruvanega in polomljenega lesa so ocenili na 14.500 m³ (10.300 m³ iglavcev, 4.200 m³ listavcev).

-V zveznih gozdovih okrog vojašnice Bremgarten (29 ha) je vihar uničil 9 ha gozdov, ostale je le poškodoval. Količino izruvanega in polomljenega lesa so ocenili na 4.500 m³ (3.500 m³ iglavcev, 1.000 m³ listavcev).

Skupno je vihar Lothar v revirju BWB uničil 148 ha površin, delno poškodoval 747 ha gozdov ter izruval in polomil 83.000 m³ lesa (51.000 iglavcev, 31.700 listavcev).

Načrt sanacije posledic vetroloma

Podrobneje smo se seznanili s sanacijo v vaško-mestnih gozdovih, s katerimi gospodarji gozdni obrat BWB. Zaradi vetroloma, ki je v njihovih gozdovih uničil skorajda desetletni načrtovani posek, so morali narediti plan sanacije gozdov, pri katerem so upoštevali tudi srednjeročne posledice vetroloma v prizadetih sestojih in na sam obrat. Pri tem so upoštevali tudi pridobljene izkušnje s sanacijo posledic vetroloma iz leta 1990 (Vivian).

V naslednjih 3-4 letih pričakujejo povečanje škod zaradi napada podlubnikov in povečanja sončnih opeklin v robnih bukovih sestojih. Povečale se bodo površine za nego in s tem stroški nege, pri čemer pa bo prihodek zaradi uničenih elitnih sestojev upadel. Med dodatne stroške so prišteli tudi stroške izdelave novega desetletnega načrta za obrat BWB. Predvidevajo, da bo poslovanje obrata v naslednjih letih zašlo v rdeče številke.

Pri načrtu sanacije so določili prioritetni red pospravila lesa iz območja, ki ga je prizadel vetrolom. Najprej so se usmerili na pospravo najdragocenejšega lesa listavcev, ki se na trgu trenutno zlahka proda. Zaradi nevarnosti razvoja podlubnikov v še ohranjenih sestojih iglavcev po prioriteti sledi pospravo posamičnih polomljenih oz. izruvanih dreves iglavcev. V uničenih večjepovršinskih sestojih iglavcev bodo najprej pospravili vrednejše sortimente, šele nato se bodo lotili popolne sanacije. Le-to bodo izvedli na dostopnejših površinah, kjer bodo z izdelanimi sortimenti pokrili vsi stroški. Večino ostalega lesa, ki proizvodnih stroškov ne bi pokrivali, bodo pustili v sestojih.

Ogled sanacije posledic vetroloma

Na terenu smo si ogledali posledic vetroloma v gričevnatem svetu, kjer so prevladovali bukovo-smrekovi debeljaki s primešanim gradnom, jelko in rdečim borom. Vihar je najbolj opustošil elitne debeljake in pomlajence na preprišnih legah. Večino drevja je vihar izruval, drevje je padalo po sistemu domin v več stometrskih pasovih. Tanjše in bolj zakoreninjeno drevje z močnejšimi srčnimi koreninami je bilo pogosto prelomljeno tik pod krošnjami. Presenetilo nas je, da je v uničenih sestojih ostal rdeči bor skorajda nepoškodovan. Zaradi svetloljubnega karakterja in sestojne utesnjenosti s strani je rdeči bor oblikoval manjše krošnje, ki so se dobro upirale vetru. Vihar je prizanesel mlajšim razvojnim fazam ter sestojem v zatišnih legah.

Pri pospravi izruvanega in polomljenega drevja so se v gozdnem obratu BWB držali načrta sanacije. Del popolnoma uničenih debeljakov in pomlajencev z velikim deležem kakovostne hlodovine je bil saniran že pred našim prihodom. V sestojih z dobrimi spravnimi razmerami so bila izdelana tudi drva listavcev, ostali sečni odpadki so bili zloženi v kupe. Na prvi pogled je bilo mladje redko, slabo razvito, nevitarno in poškodovano, vendar so se med (in pod) temi večjimi osebki skrivala številna manjša eno- do triletna drevesca bukve, hrasta, rdečega bora in javorja. Zelišča so bila sorazmerno redka (konjska griva), ponekod se je začela že razraščati robida. Sestoje bodo prepustili naravnemu razvoju. Prva negovalna dela bodo izvedli šele ob prehodu mladja v goščo. Zaradi pocenitve del bodo linijsko rahljanje zmesi izvedli s samohodnim strojem. Z ukrepom bodo skušali pospešiti razvoj močnih in kakovostnih osebkov ob novo nastalih robovih.

V bližnjih nasadih smreke, kjer je bila polomljena le posamezno drevje, je bila sanacija že dokončana. V

Udeleženci ekskurzije na prizorišču vetroloma (foto: A. Kotnik)

času ogleda je potekala sečnja v delno polomljenem debeljaku smreke, jelke in bukve. Presvetljeni sestoji se bodo obnovili po naravni poti.

Pri popravilu poškodovanih gozdov sodelujejo tudi okoliški prebivalci, ki si po predhodnem dogovoru z revirnim gozdarjem pripravljajo drva za ogrevanje. Čeprav so gozdovi odprti s prometnicami in je sečnih odpadkov zelo veliko, se je pospravila lotilo le nekaj okoličanov.

Nedaleč v stran smo si ogledali izrivan debeljak bukve in gradna, ki ga ne bodo sanirali, ampak prepustili naravnemu razvoju. Na podlagi proučevanja razvojnih procesov v teh sestojih bodo pridobili izkušnje za ravnanje v bodočih ujmah.

Vetrolom je prizadel tudi sestoj jesena in doba v naplavnih ravninah ob reki Reuss. Debeljaki doba in jesena so bili močno poškodovani, mestoma, kjer je bila primešana smreka, so bili tudi popolnoma uničeni. Dob je bil večinoma izrivan, jesen, javor ter tudi smreka delno izrivanja ter delno polomljeni. Izruvano drevje mogočnih dobov (prsni premeri tudi nad 100-120 cm) je podiralo vse okoliško drevje. Viharju so se uprli le mlajši sestoji do faze drogovnjaka.

Potek sanacije teh sestojev je odvisen od odprtosti sestoja, sestojne mešanosti ter stopnje poškodovanosti. Zaradi nevarnosti razvoja podlubnikov imajo pri sanaciji prednost smrekovi sestoji, vendar so morali včasih zaradi nedostopnosti prej počistiti prometnice in bližnje sestojne listavcev. Ker je večina debelega in s tem kakovostnega doba in tudi jesena izruvana in še delno vegetira, bo sanacija v teh sestojih tekla še v naslednjih letih.

Ogledali smo si sanacijo dvoslojnega mešanega gozda doba in jesena v zgornjem sloju ter smreke v spodnjem sloju. Sestoj je bil skorajda popolnoma uničen. Podstojna smreka je bila poškodovana zaradi vetra in tudi zaradi padajočih dreves doba in jesena. Pri sanaciji tega sestoja so uporabljali kombinirano skupino sekačev in forwarderja. Sekači so podelovali listavce ter prežagovali le izruvane iglavce, delavec v forwarderju je nadalje klesil, krojil ter zlagal les iglavcev. Les so s sečišč vozili z močnimi traktorskimi prikolicami z žerjavom.

Zaradi sanacije posledic vetroloma so v gozdnem obratu BWW začasno najeli še dodatno delovno silo. Pomagajo si z upokojenimi sekači in gozdarji ter z najetimi kmeti (akordanti). Pri začetnem pospravljanju drevja z javnih poti in druge infrastrukture so pomagali tudi člani civilne zaščite bližnjih mest. Obrat je najel tudi podjetnike z gozdarsko mehanizacijo.

Pri sanaciji uporabljajo štiri gozdarske traktorje, že omenjeni traktor s prikolico, dva forwarderja, tri

vollernterje ter bager s kleščami za premik težjega lesa (dob).

Lesni trg

Prodajna področja za les iz območij v revirju BWW, ki jih je prizadel vetrolom so naslednja:

- Švica: na domačem tržišču prodajajo les vseh drevesnih vrst in kakovosti. Še vedno se dobro proda les listavcev najvišjih cenovnih razredov. Zaradi velike ponudbe je trg zasičen z lesom iglavcev. Povprečne cene so zato padle s pribl. 100 SFR/m³ na 70 SFR/m³.
- Sosednje države: v Italijo prodajajo predvsem bukovno hlodovino, v Avstrijo predvsem hlodovino iglavcev, v Nemčijo pa les iglavcev za tehnološko predelavo (celuloza, lesne plošče).
- Ostali trg: furnirsko hlodovino bukve srednje kakovosti prodajajo celo na Kitajsko.

Zaradi porušenih razmer na trgu iglavcev so se odločili za založno skladiščenje hlodovine smreke. Ogledali smo si dva bistvena načina skladiščenja:

- Skladiščenje na centralnem skladišču z mokrim konzerviranjem. Les iglavcev je zložen v velike skladovnice, v katerih je bilo v času našega obiska okrog 2.000 m³ hlodovine. Zaradi preprečevanja razvoja trohnočnih gliv in škodljivih insektov les ne prestopa škropijo z vodo, ki jo črpajo iz bližnje reke. Tako konzerviran les lahko počaka tudi tri leta na ureditev razmer na trgu.
- Skladiščenje v gozdu. V Švici in Nemčiji od leta 1991 (vetrolom Vivian) uporabljajo tudi posebno metodo skladiščenja lesa v gozdu. Les pred napadom trohnočnih gliv in ostalih škodljivcev zavarujejo z močnejšo plastično folijo. Pri dražji metodi uporabijo tudi talno folijo, ki jo zvarijo skupaj s pokrivno folijo. Les je na ta način skoraj brezračno konzerviran, ker mikroorganizmi hitro razgradijo prisotni kisik ter s tem onemogočijo svoj nadaljnji razvoj. Skladiščenje z neznačno izgubo vrednosti lesa je možno do enega leta pri bukovini in do štiri leta pri smrekovini. Omenjeni postopek konzerviranja lesa so predvsem kmetje, lastniki gozdov pocenili z uporabo folije, ki jim služi pri prekrivanju silažne krme v silosih. Talne folije ne uporabljajo, zato ostane les vlažen. Ker je pokrit, je zaščiten pred škodljivci. Skladiščenje lesa je možno največ do treh let, vendar se že v drugem letu skladiščenja pojavljajo posamezne barvne napake in kasneje porjavitev lesa. Slabe strani teh metod skladiščenja lesa so v tem, da zasedajo prostor v gozdu ali ob njem, hkrati pa so podvržene mehanskemu uničenju folije in s tem kvarjenju lesa.

Zaključek

Kljub temu da se pri našem delu ne bi radi srečevali s podobnimi posledicami naravnih ujm, smo z zanimanjem prisluhnili dr. Bürgiju. Pri švicarskih kolegih se lahko v bodoče zgledujemo pri marsikaterih racionalnih rešitvah v gozdni proizvodnji.

Z racionalizacijo nege mladih sestojev bi prihranili denar in čas za nego danes nenegovanih sestojev, ki bodo v bodoče ogroženi zaradi slabše stabilnosti. Pri kriterijih za določitev potrebnega gozdnega reda bi

se morali večkrat vprašati, ali gre za "kozmetično" ureditev sečišča ali za delo, ki je za obstoj in obnovo gozda res potrebno. Tudi v naših ohranjenih gozdovih je regenerativna moč gozda dosti močnejša, kot si mislimo, zato bi lahko celjenje podobnih ran prepustili naravi. Obnova s sadnjo naj bi bila zgolj priložnost, da se v izmenjanih sestojih vrnemo bližje k naravni zgradbi sestojev in večji pestrosti rastišču primernih vrst. Zavedati se bomo morali, da tudi "brezplačna" sadika iz državnega proračuna ni zastoj.

Andrej Držaj

33. evropsko prvenstvo gozdarjev v nordijskih smučarskih disciplinah (EFNS), Estonija 2001

Gostitelji letošnjega že 33. evropskega prvenstva gozdarjev v nordijskih smučarskih disciplinah (EFNS) so bili naši kolegi iz Estonije. Tekmovanje je potekalo od 10. do 18. februarja 2001 v kraju Otepää.

Veliko zanimanje slovenskih gozdarjev in predvsem oddaljenost kraja prireditve sta zahtevala temeljite priprave za izvedbo udeležbe, ki so se začele že v lanskem letu. Po nekaj odpovedih v zadnjem hipu - iz zelo različnih razlogov - se je na naporno dolgo pot z avtobusom preko Avstrije, Češke, Poljske, Litve in Latvije, ko se je po 35 urah vožnje števec kilometrov ustavil pri številki 2.100, odpravilo 19 najbolj zagretilih.

Večina članov slovenske ekipe je zaposlenih na Zavodu za gozdove Slovenije (OE Postojna, Ljubljana, Kočevje, Novo mesto in Kranj), nekaj v gozdarskih podjetjih in ostalih različnih gozdarskih službah. V našo družbo smo povabili tudi "negozdarje" in tako poskrbeli za zelo pestro zasedbo in dobro vzdušje na dolgi poti in v celotnem tednu bivanja v znanem estonskem zimsko-športnem centru Otepää.

Če že naša zima letos ni bila najbolj "prava", smo vsaj na daljnem severovzhodu Evrope pričakovali zimsko pravljico. Pa je bilo ob vsej dolgi poti snega le za vzorec. Tudi najhujši pesimisti si pred tem niso predstavljali, da bo našo prireditev reševal ozek trak umetnega snega, ki so ga organizatorji imeli pripravljene za tekme svetovnega pokala v smučarskem teku, ki so se zaključile le dan pred našim prihodom.

Tudi letos se je že preverjeni program prireditve pričel v ponedeljek s strokovnimi gozdarskimi ekskurzijami. Na žalost smo težko pričakovani smučarski

pohod po razgibani pokrajini Hanja morali opraviti kar brez smuč. Kljub temu smo bili prijetno presenečeni nad lepoto tega področja ter zanimivo predstavitev izbranih objektov ob poti. Še posebno doživetje je bil vzpon na najvišji vrh Baltika, celih 318 m visoko Jajčasto goro. Pokrajina Hanja je zaradi ohranjene narave in velike gozdnosti zelo priljubljena med izletniki in ljubitelji narave, kar Estonci nedvomno so. Preprejena je s številnimi pešpotmi, kolesarskimi stezami, pozimi pa s progami za tek na smučeh. Varstvo narave je zelo poudarjeno, skoraj 10 % vseh gozdov te gozdne države je pod varstvenim režimom. Gozdovi, ki pokrivajo skoraj polovico celotne površine države (oz. 2,1 mio ha), skupaj s številnimi jezeri, močvirji in barji dajejo značilen izgled tej večinoma ravni pokrajini, njena posebnost pa je tudi kar 3.700 km dolga zelo razčlenjena morska obala s številnimi otoki v Baltiku.

Drugi dan smo si ogledali gozdove, ki služijo kot študijski objekti gozdarske fakultete iz Tartuja, in lovski dvorec, ki služi za nastanitve, v njem pa je na ogled tudi zanimiva obsežna zbirka gozdarskega orodja in instrumentov. V sklopu študijskih objektov se nahaja tudi pragozd Järvselja s površino 19,3 ha. Videli smo zelo lepe sestoje rdečega bora, del le-teh predstavlja gensko banko. Razkazali so nam še dolino reke Ahja, ki jo obdajajo pisane stene iz peščenjaka. V tej pokrajini, ki buri domišljijo, po prepričanju mnogih Estoncev prebivajo vile, škrti in junaki številnih legend, ki so pomembna vez med estonsko kulturo in naravo.

Na gozdarskem večeru so nam gostitelji predstavili gozdove in gozdarstvo Estonije. Gospodarjenje z goz-